

JULI 2000 JAARGANG 25 NUMMER 2

ARGUS

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

COLOFON

ISSN 01 66-5073

Argus is het kwartaal tijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens fl. 30,- per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens fl. 10,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u de De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie

Gerard Ellenbroek, Bob Hagen, Pauline de Jong, Niko Koffeman, Norman van Swelm, Harm Niesen en Harry Voss. E-mail redactie: ga.ellenbroek@chello.nl

Redactieadres

Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon (055) 360 43 35, Telefax (055) 360 43 36

Fotoredactie

Rob Busser, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62, Telefax (0575) 54 61 43

Vormgeving

studio RB Vormgevers, Zutphen.

Druk

Tesink bv, Zutphen

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum

Doelstelling

De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur

I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hertsenberg, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Voss.

Adviseur

G. Udo

Secretariaat

Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00, E-mail: faunabescherming@wxs.nl

Penningmeester

Mw. R. Boeve-Bant, Bergsepad 6, 1244 PS Ankeveen, Telefoon (0294) 25 13 19

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van fl. 15,- per jaar op Postbanknummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

INHOUD

3 Harm Niesen: Naar een verantwoord faunabeheer? Vaste rubriek.

4 Jan Bouterse: Omgang met 'gehouden' dieren
Tweede deel van de beleidsvisie van De Faunabescherming over het omgaan met dieren.

8 Pauline de Jong: Alle duiven op de (Rotter)dam
Over de plannen van Rotterdam om haar 'duiven'probleem op te lossen.

10 Maaïke Wermer: Jagers zinnen op kattenkwaad
Jagers voeren een hetze tegen de verwilderde kat.

12 Mare Konijn: 'Op het landgoed De Horsten is het niet pluïus' Reportage over de illegale roofvogelvervolgving op een koninklijk landgoed bij Wassenaar.

14 Wandalin van den Abeele: Jagen is een vorm van machogedrag Interview met cartoonist Frans Bijvanck.

15 Niko Koffeman: Provincie Brabant laat zich verschalken door jachtlobby Waarom De Faunabescherming een symposium over de Flora en faunawet boycot.

16 Gerard Ellenbroek: Australië en de rampzalige gevolgen van faunavervalting Het genadeschot deel 7 over de invloed van de jacht op het uitsterven van diersoorten.

21 De buit van vos(s) Vaste rubriek.

22 Bob Hagen: De teruggedraaide schijnheilige naamsverandering Achtergronden van een 'nieuwe naam' voor de Jagersvereniging.

23 Gerard Ellenbroek: Koehandel in de dieren tuin column.

24 Geurt Besselink: Boommarters

Omslag Sperwer (foto: Pieter Eibers).
Zie pagina 12 en 13.

NAAR EEN VERANTWOORD

FAUNABEHEER?

Op papier is alles in ons land keurig geregeld, denken we meestal. Dat de werkelijkheid weerbarstig is, weten we natuurlijk best. Belangrijkste is, dat we voor alles regels hebben. De vraag, hoe die regels in de praktijk uitwerken, is van minder belang. Regels moeten tegenwoordig in de eerste plaats voldoen aan het poldermodel. Alle kolen en geiten moeten worden gespaard. Niemand in dit land kan dus nog gewoon gelijk hebben, iedere mening moet net zolang met andere worden gemengd, tot er een onduidelijk, onwerkbaar en onrealistisch compromis uitkomt. Prachtige voorbeelden daarvan zijn de Flora- en faunawet en de natuurbeschermingspolitiek, die op het Ministerie van Landbouw bedreven wordt onder aanvoering van staatssecretaris Faber. De nieuwe wet ging oorspronkelijk uit van het lovenswaardige principe, dat er niet zonder dwingende noodzaak op in het wild levende dieren zou worden geschoten. Duidelijk en vanzelfsprekend voor ieder normaal mens. Maar de polder, in casu de boeren en de jagers, slaagden er in het leeuwendeel van hun jachtbuit veilig te stellen. Door zes soorten onverminderd bejaagbaar te laten, is er van het principe niets overgebleven. En als daar nu nog argumenten voor waren die aansluiten bij de bedoelingen van de wet, zoals onaanvaardbare schade of het veroorzaken van levensbedreigende situaties, dan kon je er nog enigszins begrip voor opbrengen. Maar niemand kan dat toch met droge ogen volhouden als bedacht wordt dat het gaat

om dieren als hazen en wilde eenden, die in driekwart van ons land nooit voor enige overlast zorgen? Jagen op de zes soorten toestaan, alleen om jacht aantrekkelijk te houden voor de jagers, in een wet die zegt uit te gaan van de bescherming van alle diersoorten. Het poldermodel is wel erg ver onder NAP gezonken. Het kan dan ook geen verbazing wekken, dat het met de overige regels en vergunningen die uit de wet voortvloeien, helemaal niet goed zit. Vergunningen behoren te worden verleend om bij hoge uitzondering iets mogelijk te maken, dat de wet verbiedt. Was het maar zo. In de praktijk worden dit soort vergunningen verleend op een schaal, die van de uitzondering regel maakt. Vaak om de meest onzinnige redenen en zonder dat een ambtenaar ooit de moeite neemt zelf naar de situatie te gaan kijken. Vervolgens blijkt de vergunning in de meerderheid van de gevallen niet aan de wettelijke regels te voldoen. En tenslotte is er niemand, die controleert hoe er van de vergunning gebruikt wordt gemaakt en wordt een volgende vergunning gewoon weer verleend ook als blijkt dat iemand zich in het verleden niet aan de voorwaarden van de vergunning heeft gehouden. Is er nog iemand verbaasd, dat er een ramp zoals in Enschede kon plaatsvinden? De Tweede Kamer heeft bepaald dat er in principe niet meer zomaar op in het wild levend dieren geschoten mag worden en geeft vervolgens de uitvoering van het beleid in handen van wildbeheereenheden. Kan het nog tegenstrijdiger?

Wildbeheereenheden bestaan uitsluitend uit jagers. Jagers hebben als hobby het voor de lol schieten op in het wild levende dieren. Iedereen die dat ontkent of er een nuttig ogende draai aan probeert te geven, is welbewust bezig het grote publiek te bedriegen. Jagen heeft niets te maken onschuldig natuurgenet, zelden geven jagers eerlijk toe dat het om de kick van het schieten gaat. Al het geleuter over verzorging van het jachtveld, bezorgdheid over het verstoorde evenwicht in de natuur. Allemaal onzin. Het is verbazingwekkend dat er nog naïeve lieden bestaan die daar intrappen. Omdat geen enkel mens met enige beschaving zonder noodzaak en voor zijn eigen plezier dieren doodt, bestaan er geen goede jagers. Een goede wet behoort ze dus geen enkele invloed op het beleid ten aanzien van de wilde fauna te gunnen. En dan lezen we dat staatssecretaris Faber vindt dat er wel degelijk ruimte is voor de jacht. Heeft

ze haar eigen verkiezingsprogramma niet gelezen? Gelooft ze werkelijk wat ze zegt? En komt dat dan voort uit verwijtbare onwetendheid of gewoon domheid? Het is in beide gevallen erg. Nog nimmer is aangetoond dat jacht het effect heeft dat de jagers beweren. Nooit is er een goed wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de voor- en nadelen van schadebestrijding of aantalsbeperking door middel van schieten. Toch blijven het ministerie en de provincies het zien als de uiteindelijke oplossing van een probleem. Als alternatieve methoden niet helpen, gaan we schieten. Wat daarvan het effect is wordt niet gecontroleerd. Er wordt voetstoots van uit gegaan dat schieten het gewenste resultaat oplevert. Want de jagers beweren dat het zo is. Wanneer komt er een echt goed vergelijkend wetenschappelijk onderzoek?

Harm Niesen

INTERNET

Doorgewinterde internet-bezoekers kennen hem waarschijnlijk al: de site waarop De Faunabescherming al geruime tijd de laatste informatie over de hofjacht bekend maakt: www.hofjacht.nl. Deze site is uiteraard vooral van belang in de periode vóór Kerstmis en verliest haar actualiteit een beetje in voorjaar en zomer. Dat zal niet gelden voor onze (vernieuwde) site, die uiteraard onze stichtingsnaam draagt en binnenkort voor alle internetters beschikbaar zal zijn:

www.faunabescherming.nl.

Hier kunt u, behalve algemene informatie over de stichting, ook actuele informatie en persberichten van De Faunabescherming vinden. Verder zult u hier op de hoogte worden gehouden van zaken die in Argus aan de orde komen of geweest zijn.

De redactie denkt nog na over de mogelijkheid om artikelen integraal op de site te zetten.

In het vorige nummer van Argus (2000/1) is het eerste deel

van de beleidsvisie van De Faunabescherming over 'omgang met dieren'

gepubliceerd. Hierin werd aandacht besteed aan de algemene uitgangspunten

en de specifieke aspecten van de omgang met niet-gehouden dieren, dat wil zeggen,

dieren die 'vrij in de natuur' leven, min of meer onafhankelijk van de mens.

In dit tweede deel van deze beleidsvisie wordt aandacht besteed aan de

'gehouden dieren', die voor hun voortbestaan geheel of grotendeels

afhankelijk zijn van de dagelijkse zorgen van de mens.

Beleidsvisie van De Faunabescherming (2)

OMGANG MET 'GE

Jan Bouterse

Als we praten over 'gehouden' dieren, hebben we het over dieren die in belangrijke mate afhankelijk zijn van de zorg van de mens. Het gaat hierbij om de zorg voor zaken als voeding, onderdak, hulp bij voortplanting en dergelijke. De 'gehouden dieren' vormen een categorie waar De Faunabescherming zich gewoonlijk minder intensief mee bezighoudt. Wel is er binnen onze stichting veel nagedacht over door de mens gefokte dieren ('grote grazers'), die in natuurlijke en half-natuurlijke terreinen zijn uitgezet en die in sommige gevallen worden beheerd als niet-gehouden, 'wilde' dieren. Het is niet de bedoeling dat in deze beleidsvisie uitgebreide en in detail uitgewerkte richtlijnen worden geformuleerd hoe met elke diersoort of diergroep moet worden omgegaan. Het gaat ons er vooral om te laten zien wat voor ons relevante uitgangspunten zijn met betrekking tot het handelen van de mens met betrekking tot de betreffende dieren. Vanuit deze uitgangspunten is het gemakkelijker om praktische richtlijnen te formuleren voor degenen die regelmatig met de in deze beleidsvisie besproken dieren te maken hebben.

'Gehouden' dieren

Bij gehouden dieren denken we in de eerste plaats aan huisdieren en vee, maar we moeten ook de dieren niet

vergeten die zich in dierentuinen en laboratoria (proefdieren) bevinden. Wij onderscheiden de volgende groepen:

- 1 huis- of gezelschapsdieren, landbouwproductiedieren of vee;
- 2 proefdieren in laboratoria;
- 3 dieren (zowel exotische als inheemse soorten) in dierentuinen;
- 4 'grote grazers' (vaak niet-inheemse landbouwproductiedieren);
- 5 inheemse of van oorsprong inheemse diersoorten die worden uitgezet (of die worden voorbereid voor uitzetting of verwildering) in natuurterreinen.

Dit tweede deel van de beleidsvisie 'omgang met dieren' zal hoofdzakelijk betrekking hebben op de dieren uit de groepen 1 tot en met 4. Vanwege het eigen karakter van de problematiek van het uitzetten of herintroduceren van de dieren uit groep 5, komen deze in een apart deel van onze beleidsvisie aan de orde.

Menselijke zorg

Het algemene beleidsstandpunt van De Faunabescherming met betrekking tot gehouden dieren luidt als volgt: gehouden dieren hebben per individu recht op menselijke zorg, en wel des te meer naarmate hun afhankelijkheid van de mens groter is. Verder moet deze zorg gericht zijn op het welbevinden van de dieren, waarbij allereerst

rekening moet worden gehouden met 'de aard van het beestje'. Wij erkennen dat vanwege de verre gaande aanpassing aan de mens of menselijke samenleving het leven naar de eigen aard voor diverse groepen van gehouden dieren slechts beperkt mogelijk is. Dat mag echter geen reden zijn om dit aanpassingsgedrag (of aanpassingsvermogen) van de dieren als alibi te gebruiken om hen de mogelijkheden tot het uitleven van hun instincten te ontzeggen. Een minimumoptie zou kunnen zijn dat maatregelen verboden of vermeden dienen te worden die die verminking van de dieren tot gevolg hebben (afbranden van snavels van kippen, couperen van staarten bij honden, verwijderen van nagels bij katten, etc.). Verder houdt deze minimumoptie in dat De Faunabescherming het houden van bepaalde diersoorten afraadt wanneer de omstandigheden voor die dieren slecht of in hoge mate onnatuurlijk zijn. Ook het vangen en tam maken van niet-gehouden ('wilde') dieren moet - wanneer dat al niet wettelijk verboden is - zoveel mogelijk worden tegengegaan.

Functionaliteit en intrinsieke waarde

Bij de indeling in de hierboven genoemde vijf groepen gaat het in wezen om de functionaliteit

van de gehouden dieren, waarbij die functies aspecten of doelstellingen van sociale, economische, wetenschappelijke en educatieve aard betreffen, terwijl ook natuurontwikkeling en natuurbescherming een rol spelen. De aard van deze functies is in de praktijk van grote invloed op hoe we met de dieren omgaan. Een voorbeeld: gezelschapsdieren laten we in de regel zo lang mogelijk leven en krijgen uitgebreide medische zorg, terwijl landbouwdieren meestal worden gedood wanneer ze economisch gezien niet meer rendabel zijn of wanneer ze juist op de top van

over de menselijke zorg voor de dieren in de verschillende categorieën, wil niet zeggen dat De Faunabescherming gelukkig is met alle functies en bijvoorbeeld het eten van vlees of het houden (en doden) van proefdieren zou goedkeuren. Dat is een kwestie waar (gelukkig) veel donateurs en andere sympathisanten van De Faunabescherming zich mee bezighouden, maar het is geen speerpunt in deze beleidsvisie.

De tweede opmerking betreft de discussie over de intrinsieke waarde van de gehouden dieren. Wanneer we de

intrinsieke waarde. Want wat houdt het precies in dat dieren een eigen waarde hebben, wanneer ze tevens (of juist in de eerste plaats) op een adequate manier moeten voldoen aan de eisen die samenhangen met hun door de mens bepaalde functionaliteit? Zo worden dieren gefokt met kenmerken die hun welzijn eerder belemmeren dan bevorderen. Denk bijvoorbeeld aan extreem langharige cavia's (of als tegenstelling: haarloze katten), maar ook aan dikbilkoeien of op speciale kenmerken gefokte laboratoriumdieren.

HOUDEN' DIEREN

hun economische waarde zijn. Toch zijn de verschillende functies - en daarmee de groepen - niet strikt te scheiden. Konijnen zijn soms gezelschapsdier, tot ze met kerst worden geconsumeerd. Dieren uit de groepen 1, 3, 4 en 5 kunnen - al of niet tijdelijk - proefdier zijn. Moederloze, jonge dieren uit een dierentuin kunnen bijvoorbeeld bij een zogende hond (een gezelschapsdier) worden geplaatst, etc. Over de verschillende functies die dieren of diergroepen kunnen hebben, moeten twee opmerkingen worden gemaakt. Dat hier een oordeel wordt gegeven

intrinsieke waarde als uitgangspunt nemen voor onze omgang met dieren, betekent het dat we de dieren moreel mee laten tellen, dat we erkennen dat ze pijn kunnen lijden, angsten kunnen hebben, etc. De mens moet de morele waarde van de dieren (of diersoorten) erkennen en hen niet zien als 'dingen' met uitsluitend een instrumentele waarde (zie ook beleidsvisie, deel 1). Maar het is tevens duidelijk dat de verschillen in functionaliteit tussen (en binnen) de hier genoemde groepen van dieren in de praktijk gevolgen heeft voor de discussie over hun

Economisch belang en menselijke zorg

Negatief gezien zouden we kunnen stellen dat we ervoor moeten zorgen dat de dieren bij hun leven en hun levens-einde niet meer leed overkomt dan wat ze gezien de aard van hun functionaliteit moeten ondergaan. Dat betekent bijvoorbeeld dat de parkiet in een ruime volière wordt gehouden, in plaats van in een klein kooitje, of dat een hazewindhond echt kan rennen en niet bij het uitlaten slechts tot de hoek van de straat komt. Bij landbouw-productie-dieren staat in grote lijnen de rentabiliteit van de economische productie voorop en is de menselijke zorg daar in de eerste plaats op gericht. Daar is niets mis mee, mits het welzijn van de dieren in kwestie niet in het gedrang komt. Dat laatste lijkt echter in veel gevallen wel degelijk een probleem te zijn. Is het de meest ideale situatie voor koeien, varkens of kippen, etc. wanneer zij zo snel mogelijk groeien door zo efficiënt mogelijk veel voer om te zetten in vlees of melk? Daarbij komt het probleem dat dieren die onder bepaalde omstandigheden worden

*Dikbilkoe
(foto: Rogier Steege).*

Zeug met jongen

'Slacht'kippen

gehouden, zich vaak niet (of niet meer) kunnen aanpassen aan nieuwe situaties die wij mensen als gunstiger voor dieren zien. Zo is het niet verstandig om een ploeg legbatterijkippen pardoos in het bos los te laten, waar ze zelf naar voedsel moeten zoeken, of om laboratoriumratten het riool in te sturen.

Redelijk aangenaam leven en pijnloze dood

Wanneer we de 'intrinsieke waarde' als serieus uitgangspunt nemen voor onze omgang met gehouden dieren, is dat een grote stap vooruit in vergelijking met de vroegere situatie, waarbij bijvoorbeeld dierenmishandeling werd verboden omdat dat 'de zedelijke gevoelens van de mens krenkte' (deze argumentatie stond nog tot voor kort vermeld in de artikelen 454 en 455 van het Wetboek van Strafrecht, waar ze waren ondergebracht bij de zedendelicten). Maar tegelijk moeten we

inzien dat wij mensen de zorg voor de dieren slechts kunnen uitoefenen binnen de beperkingen die samenhangen met hun - door de mens bepaalde - functionaliteit. Wanneer een dier niet meer voldoet aan zijn doelstelling, is er een probleem: de mensenschuwe kat, de agressieve hond, het paard dat een beetje kreupel loopt, de tijger die niet in het fokprogramma van de dierentuinen past, etc. Al deze dieren lopen kans minder menselijke zorg te krijgen (en eerder aan hun einde te komen) dan hun soortgenoten die beter aan de verwachtingen voldoen, terwijl toch hun problemen door de mens zijn veroorzaakt. Het is goed om in dit kader twee kanttekeningen te maken bij het eerder genoemde algemene uitgangspunt in deze beleidsvisie, namelijk dat gehouden dieren recht hebben op menselijke zorg, en wel des te meer naarmate hun afhankelijkheid van de mens groter is. In de eerste plaats geldt voor alle gehouden dieren

dat de menselijke zorg eindelijk is en niet alle leed kan verhinderen. In de tweede plaats is het ook in de omgang met dieren beter om problemen te voorkomen dan later - met veel moeite - te verhelpen. Liever een verbod op het fokken van vechthonden dan met veel moeite en geld heropvoedings-trainingen organiseren voor deze dieren.

Al met al lijkt het goed om in onze visie de 'zorglat' niet al te hoog te leggen en ons vooralsnog in te zetten voor de minimumoptie, dat namelijk de mens ervoor moet zorgen dat de gehouden dieren een 'redelijk aangenaam leven' mogen leiden, wat aansluit bij het eerder genoemde uitgangspunt: dat onnodig leed voorkomen moet worden. In dit kader moet tevens beseft worden dat alle gehouden dieren op een gegeven moment doodgaan en dat het vaak de mens is die daarbij ingrijpt, bijvoorbeeld om onnodig of ernstig lijden bij een terminale ziekte van de dieren te voorkomen. Dat menselijke ingrijpen ('euthanasie') is algemeen geaccepteerd. Het nalaten ervan wordt zelfs als een overtreding van de regels gezien. Ook De Faunabescherming vindt dat de mensen hun verantwoordelijkheid voor de gehouden dieren moeten laten gelden tot aan hun dood, die zoveel mogelijk pijnloos en zonder stress moet zijn.

Grote grazers

Onder grote grazers worden hier in de eerste plaats enkele 'primitieve' (weinig gedomesticeerde) runder- of paarden-

Runderen in half-natuurlijke terreinen te Ewijk.

Koniksparden in de Oostvaardersplassen.

(foto's: Rob Busser).

rassen verstaan die gewend zijn om met minimale hulp van mensen in natuurlijke en half-natuurlijke terreinen te kunnen overleven, maar verder ook andere diersoorten als varkens, schapen of geiten die soms als grazers, wroeters of knabbelaars in natuurterreinen worden ingezet. De Faunabescherming stelt zich op het standpunt dat voor de 'grote grazers' in principe dezelfde criteria moeten gelden als voor de gehouden dieren, waarbij enkele accenten iets anders kunnen liggen. Dat betekent dat ook de grote grazers recht hebben op menselijke zorg, en wel des te meer naarmate hun afhankelijkheid van de mens groter is. De aard en mate van de zorg hangt daarbij onder andere af van de doelstellingen van de terreinbeheerder. In kleinere terreinen hebben uitgezette grote grazers nauwelijks mogelijkheden om bepaalde extreme situaties (voedselgebrek) te ontlopen en zal de beheerder voortdurend controlerend en sturend moeten optreden. Er is dan in feite weinig verschil met een veeteler die landbouwproductiedieren houdt. Aangaande de aard van de menselijke

zorg gelden voor de uitgezette grote grazers echter andere accenten: bij deze dieren staat niet de economische effectiviteit van de productie voorop, maar is het van belang dat de dieren zich zonder grote problemen kunnen handhaven in de terreinen en onder de omstandigheden die de mens voor hen heeft uitgezocht. Zorgplicht betekent dan niet automatisch dat door de terreinbeheerder steeds zo snel mogelijk met directe maatregelen (zie deel 1 van deze beleidsvisie) wordt ingegrepen. De beheerder zal in de eerste plaats voor zo gunstig mogelijke omstandigheden voor de uitgezette dieren moeten zorgen, maar zal tegelijk voorzieningen moeten treffen om deze dieren te kunnen controleren en om, wanneer het werkelijk nodig is, zonder al te grote problemen in te kunnen grijpen. Het is echter niet te vermijden dat - ook in de kleinere terreinen - uitgezette dieren enig risico lopen, simpelweg vanwege het logistieke probleem dat een

beheerder niet elk moment van de dag alle dieren in het oog kan houden. Omdat ook met onder direct menselijk toezicht gehouden dieren ongelukken kunnen gebeuren, is voor de uitgezette dieren een beperkte mate van risico aanvaardbaar. Een andere zaak is het laten verwilderen ('dedomesticatie') van grote grazers in daartoe geschikte natuurterreinen, bijvoorbeeld van teruggefokte oerossen. Deze kwestie komt aan de orde in een volgend deel van deze beleidsvisie, waarin ook wordt ingegaan op het uitzetten van inheemse dieren.

Naschrift redactie

Het bestuur van De Faunabescherming stelt het bijzonder op prijs als u wilt reageren op de bijdragen in deze reeks. Uw commentaar - uitsluitend schriftelijk of per E-mail - kunt u sturen naar het secretariaat van De Faunabescherming (zie voor het adres het colofon van Argus op pagina 2).

ALLE DUIVEN OP DE (ROTTER)DAM

Pauline de Jong

Regelmatig verschijnen er berichten in de pers over de overlast die stadsduiven veroorzaken. Meestal heeft dat te maken met de uitwerpselen van de dieren die pleinen en gebouwen ontsieren. Toch beleven veel stadsbewoners dagelijks plezier aan deze dieren en sommige plaatsen danken zelfs hun (inter)nationale roem voor een deel aan de stadsduif. In Rotterdam heeft men een nieuwe stok gevonden om de stadsduiven te slaan: de volksgezondheid. In dit artikel leest u hoe Rotterdam met haar duivenprobleem worstelt.

Onder de krantenkop 'Rotterdam stort zich op zijn smerige duiven' wordt in september 1999 gemeld dat de gemeente Rotterdam bezig is om op grote schaal stadsduiven te vangen en ze vervolgens te vergassen. De reden die hiervoor wordt opgegeven is dat duiven ernstige ziekten zouden verspreiden en op deze manier een groot gevaar zouden vormen voor de volksgezondheid. De gemeente was van plan om 90% van alle stadsduiven op deze manier om zeep te brengen. Berichten als hierboven zijn niet nieuw, maar worden regelmatig via de media verspreid en het is dan ook in de meeste steden algemeen beleid om de duiven te vuur en te zwaard te bestrijden. Maar zoals ook overal blijkt, zijn er - zeker in de grote steden - altijd duiven aanwezig, bestrijding of niet.

Gunstige omstandigheden

Naar aanleiding van het bericht over Rotterdam hebben de belangengroep 'Rechten voor al wat leeft', de Landelijke Werkgroep Duivenoverlast en De Faunabescherming in brieven aan de gemeenteraad van Rotterdam hun ongenoegen over deze zaak geuit. In haar brief wijst De Faunabescherming erop dat de leefomstandigheden in steden voor duiven zeer gunstig zijn door het ruime voedselaanbod en door

voldoende nestgelegenheid. Vanwege het feit dat in de binnensteden de temperatuur structureel enkele graden hoger is dan in het buitengebied brengen de duiven in de stad praktisch het gehele jaar jongen voort. Dit betekent dat, zolang deze gunstige omstandigheden aanwezig zijn, het wegvangen en doden van duiven niet effectief is, aangezien elke opengevallen plaats spoedig weer door een nieuwe duif zal worden ingenomen. Wij geven de gemeenteraad in onze brief dan ook aan dat de oplossing voor problemen rond overlast van duiven zeker niet gezocht moet worden in de dieronvriendelijke methode van bejaging.

Volksgezondheid

Wat ons in het bijzonder heeft gestoord in de berichtgeving is het feit dat door de gemeente wordt gesteld dat duiven een gevaar zouden vormen voor de volksgezondheid. Juist van een overheidsinstelling mogen wij verwachten dat deze zich niet laat leiden door dergelijke vooroordelen en op die manier bewust of onbewust inspeelt op angstgevoelens bij het publiek. Nog nooit is door onderzoek aangetoond dat mensen ziek kunnen worden van stadsduiven in de woonomgeving. Wanneer mensen de normale hygiëne in acht nemen, lopen ze geen enkel risico. Wij hebben de gemeenteraad erop

gewezen dat het tot de taken van de gemeente behoort om te zorgen voor goede en eerlijke voorlichting en niet om paniek te veroorzaken bij de bevolking.

Wij hebben de gemeente ook gewezen op de alternatieve middelen en methoden die er zijn om overlast, die wordt veroorzaakt door duiven, tegen te gaan of te beperken. Zo kunnen zitplaatsen voor de dieren ontoegankelijk worden gemaakt door het spannen van draden of het aanbrengen van pennetjes. Ook kan eventueel gaas of een strakgespannen net worden aangebracht om bijvoorbeeld balkons duifvrij te houden. Het is een belangrijke taak van de gemeente om aan het publiek voorlichting te geven over de mogelijkheden om duiven op een diervriendelijke manier te verjagen of te weren. Daarnaast zou door middel van een voorlichtingscampagne ook meer begrip voor duiven kunnen worden gekweekt bij de bewoners. Wanneer mensen meer kennis hebben van de leefgewoonten en het gedrag van dieren, zijn ze ook meer bereid deze dieren in hun woonomgeving te tolereren.

Onderzoek

Naar aanleiding van de kritische reacties heeft de Rotterdamse Reinigingsdienst (Roteb), die met de vangst van de duiven is belast, in opdracht van de gemeenteraad besloten om het bureau Stadsnatuur Rotterdam onderzoek te laten uitvoeren naar de verschillende mogelijkheden ter bestrijding van duivenoverlast. Dit bureau heeft daartoe aan de hand van literatuur en gesprekken met experts een rapport opgesteld. Zo is niet alleen onze organisatie gevraagd om een

reactie, maar ook deskundigen uit Engeland, Zwitserland, Duitsland en zelfs Amerika zijn geïnterviewd. Alle in gebruik zijnde methoden komen in het rapport aan de orde, waarbij voor- en nadelen worden aangegeven. Zo wordt over het vangen en doden van de duiven gesteld dat het gaat om symptoombestrijding en dat het regelmatig moet worden herhaald. In dit rapport wordt aangegeven dat door het plaatselijk wegvangen van duiven er op die plaats meer voedsel overblijft, waardoor duiven van elders worden aangetrokken. Bovendien zullen meer jonge duiven volwassen worden doordat het voedsel geen beperkende factor is. Deze methode heeft volgens het rapport dus maar een kortstondig effect.

Effectiever

Veel effectiever dan bovengenoemde bestrijdingsmethoden is het wegnemen van de oorzaak. Alle stadsduiven komen voort uit postduiven of hun nakomelingen. Tijdens lange-afstands vluchten raken vele wedstrijdduiven onder andere door slechte weersomstandigheden uit koers en verdwalen. Wanneer deze dieren niet door honger of predatie om het leven komen sluiten ze zich meestal aan bij de aanwezige duivenpopulatie. Het gaat daarbij jaarlijks om vele duizenden exemplaren. Om deze voortdurende nieuwe aanvoer van verdwalende wedstrijdduiven tegen te gaan zouden beperkende maatregelen moeten worden genomen. Ook het terugdringen van het voedselaanbod en de nestgelegenheid zal de aanwas verminderen. Zo zou er meer gecontroleerd gevoerd kunnen worden op speciaal daarvoor aangewezen plaatsen. Ook

zouden er met name op platte daken of zolders speciale duivenverblijven kunnen worden ingericht - waarin altijd vers voer en fris water aanwezig is - zodat de dieren zich daar concentreren en de overlast op andere plaatsen vermindert.

Opmerkelijk

Uiteindelijk komt het bureau met enkele opmerkelijke aanbevelingen. Ten eerste wordt gesteld dat duiven in de meeste gebieden niet geëlimineerd kunnen worden maar hooguit onder controle kunnen worden gehouden. Vervolgens adviseert het bureau Stadsnatuur om over te gaan naar een combinatie van maatregelen die zowel publieksvriendelijk als diervriendelijk zijn en bovendien een langdurig effect geven. Als belangrijkste bestrijdingsmiddel tegen overlast wordt het gecontroleerde voedselaanbod genoemd. En in combinatie hiermee zouden duivenverblijven kunnen worden geplaatst. Hier kan dan met eimanipulatie de populatiegrootte onder controle worden gehouden. De mensen kunnen dus blijven genieten van de duiven en hun sociale contacten onderhouden die ze via het duivenvoeren hebben verkregen. Tevens blijven er duiven om de straten schoon te houden van opkomend onkruid, wat anders bestreden moet worden. De educatieve waarde van de duiven blijft ook gehandhaafd', aldus het bureau. Voor specifieke plaatsen worden diervriendelijke afweermiddelen aanbevolen zoals gaas, plexiglas en draden. En

*Stadsduiven
(foto's: Mike Weston).*

tenslotte wijst het bureau erop dat ook de houders van wedstrijdduiven aangesproken moeten worden op hun verantwoordelijkheid, aangezien verdwalde wedstrijdduiven een groot aandeel vormen van de stadsduivenpopulatie.

Proef

Dit niet mis te verstane rapport is vervolgens begin dit jaar in de commissie Buitenruimte en Milieu behandeld. De Roteb gaf aan deze alternatieve aanpak wel te willen proberen, maar het plaatsen en onderhouden van de duivenverblijven zou wel de nodige kosten met zich meebrengen. Ook het reguleren van het voedselaanbod zou lastig zijn te realiseren in deze wegwerp-maatschappij. Uiteindelijk kwam de kwestie van de ziekteverspreiding weer aan bod. De GGD in Rotterdam stelde zonder nadere onderbouwing dat duiven ziekten verspreiden en daardoor een gevaar opleveren. En hoewel de bestuursdienst van de gemeente wel sympathie voelde voor de diervriendelijke benadering van het bureau Stadsnatuur kwam deze dienst tot de conclusie dat het doden van de dieren toch de meest effectieve methode is. En omdat de Roteb de dieren 'snel en pijnloos' van het leven berooft, meende de bestuursdienst dat er dan ook gewoon doorgevangen diende te worden en schoof derhalve het rapport met één veeg van tafel. Gelukkig blijkt de Roteb zelf wel bereid te zijn om met dierenbelangen-organisaties om de tafel te gaan zitten en de diervriendelijke plannen nader uit te werken. Inmiddels is besloten dat er in het centrum van Rotterdam op het dak van een gemeentepand een groot duivenverblijf zal worden ingericht en, wanneer die proef succesvol zal blijken te zijn, zullen er meer volgen. Wij hopen dat deze toch nog positieve ontwikkeling in Rotterdam als voorbeeld zal gaan dienen voor andere steden en dorpen.

Naschrift redactie

Om de proef met diervriendelijke middelen te laten slagen zoekt Rotterdam nog vrijwilligers voor het stadsduivenproject. Heeft u hiervoor belangstelling of wilt u meer informatie over dit onderwerp, neem dan contact op met de Landelijke Werkgroep Duivenoverlast, telefoon (0118) 41 23 25 of (058) 266 93 46.

JAGERS ZINNEN OP KATTENKWAAD

Maaïke Wermer

*Steeds weer duiken in de krant
berichten op over grote hoeveelheden
verwilderde katten in natuurgebieden.*

*De verwilderde katten zouden moordpartijen
aanrichten onder vogels.
Maar is er werkelijk sprake
van een groot probleem?*

*Opvallend is in ieder geval dat de afzenders
van dergelijke berichten
steevast jagers of jachtopzichters zijn.*

*Zijn jagers dan zulke vogelbeschermers?
Ze schieten er jaarlijks meer
dan een miljoen zonder noodzaak af.
Of zijn jagers wellicht kattenhaters?*

*En waarom dan.
Een beknopte inventarisatie.*

Er zijn in ons land ongeveer 2,3 miljoen katten met een liefhebbend baasje. Daarnaast worden er jaarlijks 40.000 katten aangeboden bij dierenasielen. Jagers beweren dat daar bovenop nog eens enkele honderdduizenden zwervkatten zouden zijn, waardoor de totale kattenstand in Nederland zo'n drie miljoen zou belopen. De huiskat eet thuis, de verwilderde kat zou z'n kostje vooral in de buiten-gebieden bij elkaar scharrelen en zich tegoed doen aan jonge vogels. Daardoor zou de weide- en zangvogelstand sterk teruglopen. Een probleem dat de jagers wel willen oplossen door de katten af te schieten. Maar liefst 40.000 katten per jaar!

Hetze

Natuurlijk, we kennen allemaal het beeld van het door katten verstoorde merel- of lijsternest in een stadstuinje. Bij dat beeld zoeken jagers graag aansluiting om medestanders te vinden in hun kattenhetze, maar feit is dat het uitgehaalde merelnest niet het 'probleem' vormt van de katten in het buitengebied. Sterker nog, er is geen enkele aanleiding om aan te nemen dat verwilderde katten de oorzaak zijn van een teruglopende weide- en zangvogelstand. De grootste boosdoeners zijn de moderne landbouwmethode en het veranderende milieu, niet de verwilderde kat. Dat het desondanks toch de kat wordt aangerekend kan op het conto van de jagers worden geschreven. Het gaat jagers vooral om de concurrentie die katten in hun jachtveld veroorzaken. Een verwilderde kat is een opportunist en zal veel liever een jong konijn verschalken dan enkele onvolgroeide, jonge vogeltjes-van-slechts-enkele-grammen uit het nestje van een weide- of zangvogel, waar bovendien

ook nog eens halsbrekende roeren voor uitgehaald moeten worden. Het gaat de jagers om het hoog houden van bejaagbare populaties van dieren als fazanten, hazen en konijnen. Elke haas, fazant of konijn, die door een kat wordt gegeten, kan niet bij de jager voor de loop en op tafel komen. En dat zien jagers met lede ogen aan.

Boerderij katten

Halfwilde boerderijkatten zijn de meest serieuze oorzaak van de verwilderde katten in buitengebieden. Deze dieren kunnen zich ongebreideld voortplanten omdat de boer nauwelijks enige controle over ze uitoefent. De sterksten weten zich een plek rond de boerderij te verwerven, de zwakkeren zwermen uit over het buitengebied. Weggelopen stadskatten zouden de afstand naar het buitengebied in veel gevallen niet eens kunnen en willen overbruggen en zijn dus geen serieuze oorzaak. De katten veroveren in de buitengebieden hun eigen territorium en verwilderen. Zoals gezegd zijn ze in hun jachtmethoden regelrechte opportunisten. Verwilderde katten jagen bij voorkeur door boven een konijnenhol te gaan liggen en een uit het hol komend jong te bespringen.

Voor de natuur behoeft dat overigens nauwelijks een probleem te zijn. Nog nergens is een konijntekort gesignaleerd. Sterker nog, jagers eten aanzienlijk meer konijnen dan verwilderde katten doen, dus als jagers zich werkelijk zorgen zouden maken over de konijnenstand, zouden ze acuut om een jachtverbod op konijnen moeten vragen!

Jagers beschuldigen boeren niet graag van het veroorzaken van het zogenaamde kattenprobleem, omdat ze liever een kongsie met de boeren blijven vormen en de boer niet graag als medestander kwijt zouden raken. Daarom blijven de jagers maar steeds de beschuldigende vinger richten op vakantiegangers die slordig met hun kat om zouden gaan en dieren achterlaten in de bossen rond het vakantie-adres.

Wie weet hoeveel kattenliefhebbers voor hun huisdier over hebben en wie de verdrietige oproepen weleens leest van ontroostbare vakantiegangers die hun trouwe viervoeter zijn kwijtgeraakt, weet dat dit nooit een probleem kan vormen in de omvang die jagers veinzen. Om een indruk te geven van de mate van overdrijving: in het Algemeen Dagblad verscheen onlangs een artikel over verwilderde katten op Ameland waarin sprake was van een populatie van 1200 tot 1300 verwilderde katten. In werkelijkheid blijkt dat aantal echter veel lager te liggen, namelijk tussen de 200 en 300. Dat scheelt nogal wat!

Ook op Tholen luidden jachttopzichters de noodklok over zangvogeltjes en weidevogels, die zouden lijden onder de hoge kattenstand. En telkens weer blijkt dat afschot het enige middel is waar de jagers vertrouwen in hebben.

Bescherming

In de Flora- en faunawet lijken jagers hun zin te krijgen als het gaat om de heksenjacht op katten. De verwilderde kat wordt in die nieuwe wet aangeduid als een 'exoot' die met alle middelen die de jager ten dienste staan (geweer, vallen etc.) 'uit de natuur verwijderd mag worden'. Een zeer bedreigende situatie, niet- alleen voor katten maar ook voor hun baasjes.

Wie bepaalt wat een verwilderde kat is en wat een huiskat?

De Dierenbescherming en De Faunabescherming krijgen regelmatig meldingen van mensen die hun huiskat doorzeefd met kogels hebben teruggevonden, of het dier niet meer hebben teruggevonden maar ernstige vermoedens hebben dat het dier doodgeschoten is. Het valt daarbij op dat het vooral de katten zijn van mensen die zich kritisch over de jacht uitlaten, die aan- of afgeschoten worden gevonden of spoorloos verdwijnen. Jagers blijken er niet voor terug te deinzen huisdieren de kogel te geven. En niet alleen katten, maar ook honden, zoals enkele jaren geleden in Oostvoorne bleek waar een vrouwelijke jager (onder het mom: *'ik zag ze voor reeën aan'*) twee grote honden afschoot die kort daarvoor waren ontglipt aan het kind dat hen uitliet.

De Dierenbescherming pleit er voor katten in de Flora- en faunawet niet de vogelvrije status van exoot te geven, maar een beschermde status, waarvan slechts in gevallen van grootschalige en aantoonbare overlast zou kunnen worden afgeweken. Verwilderde katten zouden gevangen, gecastreerd en teruggezet moeten worden in de natuur, zodat ze hun eigen territorium kunnen verdedigen tegen nieuwkomers zonder dat het tot nieuwe aanwas komt. Voorts dienen er voorlichtingscampagnes te komen en zouden boerderijkatten op grote schaal 'geholpen' moeten worden.

Vergunningplichtig

In elk geval is het van belang dat de heksenjacht op poezen gestopt wordt en de jagersmythen rond kattenoverlast doorgeprikt. De vogelvrije status die katten in de Flora- en faunawet zouden krijgen kan alleen maar heel veel extra dierenleed veroorzaken en kattenbaasjes ontroostbaar maken als hun dierbare zomaar straffeloos geschoten kan worden zodra hij of zij zich een meter buiten het erf bevindt. De kat mag niet op het spek gebonden worden.

Jagers zullen zich in het openbaar moeten verantwoorden en de jacht op huisdieren zal vergunningplichtig moeten zijn zodat er democratische controle uitgeoefend kan worden op wat moordlustige hobbyisten onze huisdieren aan (kunnen) doen.

*Met nestroof, het uitzetten van vallen
en het kappen van bomen is de sperwer zijn leven
op het koninklijk landgoed De Horsten niet meer zeker.
Er zou op roofvogels worden gejaagd om jachtvogels
als fazant en duif te beschermen.
Het koninklijk landgoed De Horsten ligt onder vuur.*

Reportage

‘OP LANDGOED IS HET NIET

Marc Konijn

*Een mannetjes
sperwer op het land-
goed De Horsten.*

Foto's: Guido Aikens

Het stevige hekwerk rond de bossen schrikt wat af, maar de statige poort van het koninklijke landgoed De Horsten staat wijd open. Uitnodigend bijna op het uitgestrekte domein van prinses Juliana kan iedereen op gezette tijden een wandeling maken, tegen betaling van een rijksdaalder. Een schijntje, gezien de natuurpracht die de bezoeker te wachten staat. Fraaie beukenlanen, dichte elsenbossen en open velden wisselen elkaar in snel tempo af. Een oase van stilte in de volle randstad, die zonder enige twijfel bewaard is gebleven door de aanwezigheid van de koninklijke familie. Maar niet alles is koek en ei, daar op het Wassenaarse domein. Volgens stichting De Faunabescherming zouden de beheerders van het landgoed willens en wetens de roofvogelstand aan banden leggen. Een brandbrief hierover is een paar dagen geleden naar de Tweede Kamer gestuurd. Aanleiding voor de actie van De Faunabescherming waren de observaties van Guido Aikens, een actief lid van de Werkgroep Roofvogels Nederland. Als liefhebber inventariseert Aikens al jaren de roofvogels in de wijde omgeving van Den Haag.

‘De Horsten ken ik als mijn broekzak. Een van mijn favoriete gebieden, omdat hier veel roofvogels nestelen. Dat heeft alles te maken met de grote afwisseling in aanplant. Tussen

de loofbomen staan percelen met zeer dicht op elkaar staande naaldbomen. Een ideaal leefgebied voor de sperwer’.

Verdwenen

Maar aan dit leefgebied wordt sinds 1993 stelselmatig geknaagd, betreurt Aikens. *‘Het bos moet verjongen, zeggen ze dan. En daarom dunnen ze de percelen met naaldhout uit. Maar het jaar daarop worden die uitgedunde percelen vervolgens in zijn geheel weggekapt. Bijna alle naaldpercelen zijn op deze manier langzaam maar zeker uit De Horsten verdwenen. Ik zou de plekken nog precies aan kunnen wijzen’.*

En dat heeft direct gevolg voor de roofvogelstand. Vier jaar geleden telde Aikens nog vier sperwernesten. Vorig

De Horsten is een prachtig gebied voor de wandelaar. Roofvogels lijken er minder welkom.

DE HORSTEN PLUIS'

jaar heeft hij nog maar één exemplaar gesignaliseerd. *'Sperwers broeden het liefst in dicht naaldhout, omdat deze kleine bos-roofvogel ook zelf gepredeerd kan worden. Nu de beschutting van de naaldpercelen weg is gevallen, wordt de sperwer gedwongen om elders zijn heil te zoeken'.*

Verdunning

Een schande vindt de roofvogel-expert. *'Het argument dat het bos door de verdunning meer variatie krijgt, kan naar het rijk der fabelen. Een gekapt perceel ligt braak, er komt een perk vol met bloemen, en vervolgens krijgen essen en berkeboompjes voet aan de grond. Maar daar staat het gebied al helemaal vol mee. Niet bepaald een verrijking dus'.*

Aikens vermoedt dat het naaldhout bewust is weggekapt om de sperwers te verdrijven. *'Het heeft er alle schijn van dat roofvogels in De Horsten niet welkom zijn. Om de roofvogels goed te kunnen tellen, wijk ik van de paden af en kom zo in de meest afgelegen gebieden terecht. Drie jaar geleden stuitte ik zo per toeval op een kraaienvanger. Dat is een kooi om vogels te vangen die schade berokkenen aan de stand van te bejagen vogels als fazanten en duiven. Hartstikke verboden. Tot mijn grote schrik lag er levend aas in; een uitgeputte duif met een bakje drinkwater. Voor mij duidelijk dat ze hier probeerden om roofvogels te vangen. Die kooi heb ik meteen vernield'.* Maar er is meer. Zo werd een jaar later een nest van een havik leeggeroofd. *'Ik had het nest goed in de gaten gehouden. Twee weken later waren de drie kuikens uit het nest plotseling verdwenen. Een havik heeft geen natuurlijke vijanden, dus dat is door mensen gedaan. Baldadigheid is uit te sluiten, want het nest bevond zich op een ontzettend moeilijk bereikbaar terrein, omringd door braamstruiken en sloten. Nee, dit kon geen toeval meer zijn'.*

Rustgebied

Dat er in De Horsten gejaagd wordt, staat voor Aikens als een paal boven water. *'Op grote delen van het landgoed komt de wandelaar een "verboden toegang" tegen. Maar over het bordje "rustgebied" hoefje je*

weinig illusie te maken. Want juist in deze gebieden zijn jachthutten te vinden. Ik heb zelfs eens een steiger gezien van twintig meter hoog uitvoerig met netten gecamoufleerd! Dan heb je weinig fantasie nodig om te weten wat er gebeurt in de perioden dat het domein gesloten is voor het publiek'.

'Op zich prima hoor, die jacht. Als daarvoor tenminste de vereiste vergunningen zijn aangevraagd. Maar het jagen op roofvogels, dat is illegaal. Dat kan niet door de beugel'.

De aantijgingen van Aikens aan het adres van de beheerders van het koninklijke landgoed, zijn niet mis. Maar de betrokken personen hullen zich in stilzwijgen.

'Bosbaas' Liefrink van het domein verwijst voor een reactie door naar de Rijksvoorlichtingsdienst. Maar een antwoord uit de burelen van de koninklijke familie blijft vooralsnog uit. Een rondgang over De Horsten levert evenmin veel op. Ook niet bij het handjevol bewoners op het domein.

'Ik woon hier al meer dan dertig jaar. Maar de jacht, daar weet ik niets van', antwoordt de bewoonster van een prachtig pand midden in het bos. Over haar schouder kijkt de grote kop van een wild zwijn vanaf de muur in de hal glazig naar buiten. *'U moet het maar ergens anders proberen'.*

Met toestemming overgenomen uit de Haagsche Courant van 15 maart 2000.

JAGEN IS EEN VORM VAN MACHOGEDRAG

Wandalin van den Abeele

In het Markelo van de 21ste eeuw vinden nog steeds zaken plaats die we eigenlijk in de middeleeuwen zouden verwachten. Veel dieren zijn er hun leven niet zeker. Sommige jagers ook niet. Want in ditzelfde Markelo woont Frans Bijvank, cartoonist en bronsgieter, maar bovenal dierenvriend. Tussen de duiven, kippen, varkens, katten, vissen, konijnen en honden, (sommige van brons, de meeste niet) vond ik hem en kon het interview zijn aanvang nemen. Een interview over het begrip '(plezier)jacht' en zijn standpunt hierin.

Jagers beweren dat ze jagen om schade te bestrijden maar ze jagen ook voor hun plezier. Hoeveel procent van de twee miljoen dieren die jaarlijks worden afgeschoten, sterven vanwege schadebestrijding en hoeveel procent puur voor het vermaak van de jager?

Ik denk dat 90% van de dieren sterft voor de lol van de jager. Een gezellig dagje uit voor directeuren uit het westen. Het is een vorm van macho-gedrag, het gevoel om een geweer vast te houden en daardoor dieren te overheersen en dood te schieten. Het is niet voor niets dat het merendeel van alle jagers mannen zijn. Zelfs oude kereltjes die nog niet eens een koe van tien meter afstand kunnen raken, staan met een klapperend kunstgebit met hun geweer in de aanslag. Ze hebben wat mij betreft gewoon een tic.

Wat vind je dan van de drijfjacht op wilde zwijnen?

Idiotie ten top! Als je weet dat een opgejaagd wild zwijn, van pure angst, zo'n 50 kilometer per uur kan rennen, wordt het gauw duidelijk dat het hier om 'plezier'jacht gaat. Een sport, om een dier op te jagen en in z'n vlucht dood te schieten, wat bovendien vaak niet eens in één keer lukt. Dan kunnen ze daarna als bloedhonden het bloedspoor volgen om het dier alsnog dood te schieten. Ze kunnen wilde zwijnen

net zo goed afschieten als ze rustig aan het drinken zijn bij een waterpoel, maar dat doen ze niet want dan is de lol eraf. En dit soort vreselijke dingen gebeuren nota bene achter de bordjes met de tekst 'rustgebied voor grofwild' erop.

Wat vind je van het feit dat onze kroonprins zo'n fervente 'faunabeheerder' is?

Hij kan zich beter met serieuze zaken bezighouden, maar blijkbaar hoort het bij zijn status. Het zit zogenaamd in zijn genen. Het is voor de koninklijke familie de normaalste zaak van de wereld dat wanneer er gasten worden ontvangen, het hele gezelschap de kroondomeinen onveilig maakt. Bovendien worden de wilde zwijnen hier stelselmatig bijgevoerd, waardoor ze jaarlijks veel meer jongen krijgen dan normaal. Zo wordt de stand onnatuurlijk hoog gehouden, waardoor er vervolgens gezegd wordt: 'Er is een overschot aan wilde zwijnen. We zullen een deel af moeten schieten om de populatie binnen de perken te houden'.

Wat is voor jou de mooiste plek van Nederland?

Mijn eigen tuin. Ik heb hier mijn dieren en mijn vijvers. Ik doe hier veel inspiratie op, voor mijn cartoons alsook voor mijn bronzen beelden. Vroeger zaten er veel wilde dieren in de

weilanden en bossen waartussen ik woon, maar de laatste jaren is het door jagers volledig leeggeroofd. Hazen zie ik nauwelijks meer; reeën al helemaal niet. Ook is de landbouw veel intensiever geworden. Het maaien van de weilanden gebeurt steeds vaker, vooral in de tijd dat er veel jonge dieren zijn.

Hoe zou de jacht ingeperkt kunnen worden?

Oh, dat zal verschrikkelijk moeilijk zijn. Jagers kun je niet veranderen. Je kunt alleen de wetten veranderen. Men moet landeigenaren ervan zien te overtuigen dat ze hun land niet meer aan jagers verpachten. Maar aangezien jagers nog steeds een dikke vinger in de pap hebben, kun je wel nagaan dat er nog een lange weg te gaan is. En dat terwijl het grootste deel van de Nederlandse bevolking tegen de plezierjacht is.

Tenslotte een gewetensvraag: Wie zou je zelf graag naar de eeuwige jachtvelden sturen?

Meneer Visser. Acht jaar geleden vond deze meneer het blijkbaar nodig om mijn kat dood te schieten en niet eens zo dat het dier in één keer dood was. Het dier heeft nog een hele tijd onnodig moeten lijden. Deze daad van zinloos geweld zal ik hem nooit vergeven. De kat heeft zijn eigen aandenken boven op de steen waar hij altijd van de zon zat te genieten. In brons.

PROVINCIE BRABANT LAAT ZICH VERSCHALKEN DOOR JACHTLOBBY

Niko Koffeman

De Faunabescherming heeft in een open brief aan de leden van Gedeputeerde Staten in Noord-Brabant laten weten verontwaardigd te zijn over een op 22 juni georganiseerd symposium over 'de implementatie van de Flora- en faunawet op provinciaal niveau'. Het symposium dat inclusief lunch en borrel geheel uit provinciegelden werd gefinancierd, werd slechts voor en door jagers georganiseerd. Flora en fauna en hun belangenbehartigers kwamen tijdens het symposium in het geheel niet aan bod. Er wordt slechts gesproken over schade, schadepreventie, zogenaamde bedreiging van de volksgezondheid door dieren en de organisatievormen van clubs van hobbyjagers.

De Faunabescherming is verbijsterd over het gemak waarmee de provincie zich in laat pakken door de jagerslobby en vreest een soortgelijke aanpak in andere provincies wanneer de jagers in hun opzet in Noord-Brabant slagen om met een pseudo-objectief symposium het provinciale jachtbeleid naar hun hand te zetten.

Het symposium is georganiseerd door G. Hamel, behalve beleidsmedewerker bij de provincie, tevens docent aan de KNJV jachtopleiding. De op het symposium als 'bioloog' opgevoerde S. Siebenga, is beleidsmedewerker van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, de illustraties op de uitnodiging voor het symposium zijn van de KNJV huisfotograaf, topambtenaar P. Soons (LNV) die op het symposium spreekt is jager, panellid C.G. van Hulst is beleidsmedewerker van de KNJV, spreker C.J.A.M. Segeren is

voorzitter van de KNJV, panellid J. Baan (Brabants Landschap) blijkt naar eigen zeggen in het KNJV clubblad voorstander van de hobbyjacht, panellid D. Vogelaar wordt opgevoerd als 'agrarisch ondernemer' maar staat bekend als hartstochtelijk jager, kortom de bijeenkomst is een onderonsje van jagers, jagende boeren en als 'deskundigen' vermomde jagers of jachtliefhebbers.

Geen enkele vertegenwoordiger van Faunabescherming, Dierenbescherming of Vogelbescherming, Roofvogelwerkgroep Nederland of andere natuur- of dierenbeschermingsorganisatie is uitgenodigd voor enig panel of inleiding.

Aan de flora (de helft van de nieuwe wet) besteedde het symposium in het geheel geen aandacht. De Faunabescherming neemt krachtig

afstand van de conclusies die het loden mantelsymposium opgeleverd heeft en wijst erop dat de op voorhand uit de titels van de workshops af te leiden verdachtmakingen aan het adres van in het wild levende dieren op geen enkele wijze wetenschappelijk onderbouwd zijn. Ook onafhankelijke wetenschappers op het gebied van flora of fauna waren op het symposium met een kaarsje te zoeken.

De Faunabescherming betreurt het dat de voorzitter van het Faunafonds, J.S. Huys, zich voor een dergelijk eenzijdig en bedenkelijk lobby-symposium met een zo onevenwichtig samengestelde sprekerslijst heeft laten misbruiken als dagvoorzitter. De Faunabescherming heeft natuur- en milieu-organisaties die slechts als decoratie van het symposium zijn uitgenodigd voor een zogenaamde infomarkt, aangeraden het jagersfeestje te mijden. Op de dag zelf bleek dat de infomarkt met name bevolkt werd door jachtorganisaties en mantelorganisaties van de jagers zoals Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu, voorheen Stichting Behoud Jacht, Natuur en Leefmilieu. Natuurlijk was ook het jagersvriendelijke Das & Boom met een stand aanwezig.

De Faunabescherming heeft andere provincies opgeroepen tijdens soortgelijke symposia ook belangenbehartigers op het gebied van milieu, natuur en dierenwelzijn in ruime mate aan het woord te laten en vooral ook onafhankelijke wetenschappers aan het woord te laten waar het gaat om een verantwoorde visie op predatoren als vossen en roofvogels. Donateurs die horen van met gemeenschapsgeld gefinancierde jagers-symposia zoals nu in Brabant gehouden, worden verzocht contact op te nemen met het secretariaat van De Faunabescherming.

Kijkend naar de invloed van de mens op de dierenwereld zien we in vrijwel ieder werelddeel een ander beeld. In Europa was die invloed een geleidelijke, waardoor veel diersoorten de tijd kregen om zich aan de mens aan te passen; in Afrika en Noord-Amerika werd de dierenwereld de dupe van massale slachtpartijen en een snel veranderende omgeving. In Zuid-Amerika was de invloed van de mens lange tijd vrij gering. In dit deel kunt u lezen welke specifieke problemen de kolonisatie van Australië voor de fauna met zich meebracht.

Het genadeschot (7)

AUSTRALIË EN DE GEVOLGEN VAN

Gerard Ellenbroek

In de vorige Argus (2000:1) hebben we beschreven hoe bij her uit elkaar drijven van de continenten Australië al voor het begin van het Jura-tijdperk, 180 miljoen jaar geleden, losraakte van het oercontinent Pangaea. Vanaf dat moment is dit continent nooit meer in contact gekomen met enig ander werelddeel en heeft, als gevolg daarvan een zeer lange, eigen ontwikkeling doorgemaakt. Gevolg van deze vroege scheiding van 'de rest van de wereld' was dat het Australische dieren- en plantenleven zich gedurende zeer lange tijd geheel zelfstandig heeft kunnen ontwikkelen. De gevolgen daarvan zijn nog steeds zichtbaar: Zowel de planten- als de dierenwereld van Australië wijken sterk af van die van de andere continenten. Vooral de grote verscheidenheid aan buideldieren valt op. Ooit was deze primitieve zoogdiergroep over de gehele aarde verspreid. Echter in andere werelddelen bleken de hoger ontwikkelde placentalia, zoogdieren zonder buidel, die dankzij de placenta veel verder ontwikkelde jongen ter wereld kunnen brengen, in staat de buideldieren (grotendeels) te verdrijven. Alleen in Zuid-Amerika wisten enkele buideldiersoorten zich nog tot in de moderne tijd te handhaven.

Klimaat en bodem

De natuurlijke gesteldheid van Australië is, ondanks het feit dat het werelddeel, met uitzondering van Tasmanië, in zijn geheel tussen de tiende en de veertigste (zuid-) breedtegraad ligt, behoorlijk gevarieerd. Ongeveer een derde deel van het continent ligt in de tropen, dat wil zeggen tussen de evenaar en de steenbokskeerkring. De regenval is erg sterk geconcentreerd in de noordelijke en westelijke kustgebieden en neemt verder landwaarts snel af. Het binnenland is droog (200-500 mm) tot extreem droog, met minder dan 250 mm neerslag per jaar. Grote delen van Australië zijn dan ook met woestijn of halfwoestijn bedekt. Het grootste deel van Australië ligt beneden de 500 m. Alleen langs de zuidoostkust ligt een langgerekt gebergte, de Australische Alpen en de Blue Mountains, met een enkele piek tot boven de 2200 m. Deze keten zet zich langs de noordoostkust voort in de Great Dividing rocks, die echter nauwelijks boven de 1000 m uitkomen. Ook het hoogland van midden en west en het Kimberley Plateau in noordwest Australië bereiken, op een enkele bergtop na nauwelijks een hoogte van 1000 m.

Oorspronkelijke bewoners

Toen de Europeanen zich in het begin van de 19e eeuw in Australië vestigden leefden er in dat land naar schatting nog zo'n 300.000 oorspronkelijke bewoners (Aboriginals). Door ziekten en slechte gewoonten (drankmisbruik) die ze van de blanke kolonisten overnamen, liep dat aantal sterk terug en in het begin van deze eeuw zag het er voor de 'Australische negers', zoals men hen ook wel noemt, erg slecht uit. Door betere voorzieningen gaat het nu gelukkig weer wat beter met de Aboriginals. Niet alleen aan de Aboriginals, maar ook aan de oorspronkelijke dieren van Australië ging de komst van de Europeanen niet ongemerkt voorbij. Integendeel. Toch waren het niet de grote slachtingen, die we in Noord-Amerika en Afrika gezien hebben, die de inheemse dierenwereld het meest bedreigden, maar de huisdieren, die de Europeanen uit hun vaderland meebrachten. Zoals reeds bovenvermeld bestond de dierenwereld van Australië vrijwel uitsluitend uit buideldieren. Deze dieren zijn, veel minder dan de hoger ontwikkelde zoogdieren uit andere werelddelen, bestand tegen

RAMPZALIGE FAUNA VERVALSING

veranderingen van buitenaf. Bovendien zijn ze, door het feit dat hun jongen al in een zeer vroeg stadium van ontwikkeling het moederlichaam verlaten, bijzonder kwetsbaar. De introductie van 'vreemde' zoogdieren uit Europa had dan ook fatale gevolgen voor de Australische dierenwereld. Verwilderde honden en katten, maar ook vossen, die speciaal uit Europa meegebracht werden om inheemse dieren te bestrijden, hielden op een verschrikkelijke manier huis onder de buideldieren. Daarnaast wisten konijnen zich ten koste van de oorspronkelijke planteneters enorm uit te breiden. Ook het vee, koeien, maar vooral ook schapen, van de Europese boeren zorgden voor grote veranderingen in het oorspronkelijke plantendek van Australië. Vooral in de drogere gebieden, waar schapen alles wegvraten wat eetbaar was, hadden de inheemse dieren zwaar te lijden. Het op die manier verloren gaan van leefgebieden heeft veel Australische diersoorten op de rand van uitsterven gebracht. Calaby (zie Dorst 1965) schatte in 1963 het aantal Australische buideldieren dat met uitsterven bedreigd werd, op 35. Veelal zijn de exacte aantallen nog in leven zijnde dieren niet bekend, zodat

het werkelijke aantal ernstig bedreigde diersoorten nog wel veel hoger kan uitvallen.

Tasmaanse buidelwolf

De Tasmaanse buidelwolf *Thylacinus cynocephalus*, was in Australië ooit een geducht roofdier. Naast zijn natuurlijke prooidieren, voornamelijk kangoeroes, had deze buidelwolf een voorliefde voor schapen. Dat werd hem door de kolonisten niet in dank afgenomen. Vanaf het eerste begin van de kolonisatie barstte de strijd tegen de buidelwolf los, met geen ander doel dan het uitroeien van de diersoort. Van oorsprong leefde de Tasmaanse buidelwolf in niet te dichte bossen, savannes en in de eucalyptusbossen van rotsachtige gebieden van Australië en Tasmanië waar kangoeroes voorkwamen. Door de felle achtervolging door de mens, trokken de buidelwolven zich steeds verder terug in de bergen en in dicht beboste gebieden, steeds verder van hun favoriete prooidieren. Hierdoor nam hun aantal steeds verder af en rond de eeuwwisseling, tussen 1890 en 1910, werden ruim 2000 dieren afgeslacht. Volgens Slavadori en Florio 1977 is er geen enkele zinnige uitspraak te doen over het aantal Tasmaanse buidel-

wolven dat er nu nog leeft. De laatste in het wild levende buidelwolf is 40 jaar geleden waargenomen in het noordelijk kustgebied van Tasmanië. In Australië is als sinds 1931 geen buidelwolf meer gesignaleerd. Ook in gevangenschap, waar de dieren zich redelijk goed wisten te handhaven maar niet tot voortplanting kwamen, is geen buidelwolf meer in leven. Ook daar overleed de laatste buidelwolf al lang geleden, om precies te zijn in 1931 in een dierentuin in Londen.

Tasmaanse duivel

Dankzij de gelijknamige tekenfilm is de Tasmaanse duivel, *Sarcophilus harrisi*, die ook wel buidelduivel wordt genoemd, onverwachts in de schijnwerpers komen te staan. Echter niet in al te positieve zin. Tasmaanse duivels, één van de vrij weinige carnivoren onder de buideldieren, hadden in Australië, het land van de schapenhouders, een slechte reputatie opgebouwd. Volwassen Tasmaanse duivels zijn, exclusief hun staart van 25 cm, slechts zo'n 50 cm lang. Ze hebben een donkere vacht en hun kop lijkt het meest op die van een beer. Ondanks hun geringe afmeting werden ze door de Europeanen gevreesd om hun bijzonder agressieve gedrag.

Tasmaanse buidelwolf Thylacinus cynocephalus (Dieren in nood).

Teugel-stekelstaartkangoeroe, Onychogalea fraenata (Dieren in nood).

Tasmaanse duivels werden als geen andere Australische diersoort door de kolonisten vervolgd om hun vermeende vraatzucht onder huisdieren, zoals schapen en kippen. Gevolg daarvan is dat deze buidelduivel inmiddels in geheel Australië is uitgestorven en alleen nog in de dichte bossen van Tasmanië voorkomt. Over de aantallen dieren die daar nog leven zijn geen cijfers bekend.

Kangoeroes

Australië is natuurlijk het meest bekend als het land van de kangoeroes. Maar, zoals we al zo vaak gezien hebben, betekent dat niet dat je onder deze dieren geen bedreigde soorten vindt. Integendeel. Het talrijk voorkomen van bepaalde diersoorten was voor Europeanen 'in den vreemde' kennelijk juist een uitdaging om aan een gevoel van 'heer en meester' over de wereld te zijn, toe te geven. Dat resulteerde, zoals we in Afrika en Noord-Amerika hebben gezien, in ongekende en redeloze moordpartijen op bizonnen, antilopen, buffels, olifanten en verschillende vogelsoorten. Ook de Europeanen die in Australië hun heil kwamen zoeken, lieten zich op het gebied van de jacht niet onbetuigd. Vooral in de 19de eeuw

werden onder de buideldieren enorme slachtpartijen aangericht. Oorzaak van deze bloedbaden was de vraag naar hun fijne, zachte pelzen, die destijds bijzonder geliefd waren en veel geld op leverden.

Ook tegenwoordig worden kangoeroes nog steeds om hun pels bejaagd. De negatieve invloed van de kolonisten in Australië beperkte zich echter niet tot de jacht. Zoals boven reeds vermeld bracht de mens, al dan niet opzettelijk 'vreemde' diersoorten uit andere werelddelen mee, die op hun beurt veel slachtoffers maakten onder de inheemse dieren, hetzij indirect door concurrentie om dezelfde voedselbron (konijnen, schapen), hetzij rechtstreeks door predatie (honden, katten, vossen). Vooral konijnen, die zich aan hun nieuwe leefomgeving fantastisch bleken te kunnen aanpassen, wisten zich zo ongebreideld te vermeerderen, dat ze niet alleen voor de oorspronkelijke fauna van Australië een bedreiging gingen vormen maar ook voor de huisdieren van de boeren zelf. Paradoxaal genoeg echter richtte de bestrijding van konijnen opnieuw grote schade aan onder de buideldieren. Eén van de veel gebruikte middelen bij deze bestrijding was namelijk het uitleggen

van vergiftigd aas. Dit aas werd uiteraard niet alleen door konijnen genuttigd maar vooral ook door de planteneterende buideldieren en juist onder die laatste groep bleek de uitwerking fataal.

Stekelstaartkangoeroe

Twee van deze soorten wil ik even noemen. Het zijn de teugel-stekelstaartkangoeroe, *Onychogalea fraenata*, en de geelvoetkangoeroe, *Petrogale xanthopus*. Beide soorten staan op de rode lijst van meest bedreigde diersoorten op aarde. De teugel-stekelstaartkangoeroe dankt zijn naam aan de tekening van lichte en donkere strepen aan weerszijden van de hals, de 'teugel' en aan de hoornachtige stekelpunt aan het uiteinde van zijn lange, dunne staart. Het is een kleine soort, niet groter dan een haas. De teugel-stekelstaartkangoeroe bewoonde, met twee verwante soorten, *O. unguifera* en *O. lunata*, de steppen en struikgewasgebieden van westelijk Australië. Het verspreidingsgebied van de teugel-stekelstaartkangoeroe zelf was beperkt tot de binnenlanden van New South Wales en Queensland, waar het dier eens de meestvoorkomende soort was. In de loop van de vorige eeuw is de

Geelvoetkangoeroe, Petrogale xanthopus
(Dieren in nood)

stand sterk achteruit gelopen.

De laatste zekere waarneming dateert uit 1929; een melding uit 1937 is nooit geverifieerd. Grondig onderzoek in het verspreidingsgebied zal moeten aantonen of de soort inmiddels is uitgestorven of niet.

De geelvoetkangoeroe leefde eveneens in New South Wales en Queensland, maar gaf de voorkeur aan rotsachtige gebieden. De geelvoetkangoeroe was een voorbeeld van een soort met een zeer geliefde pels. Felle bejaging heeft dit dier tot op de rand van uitsterven gebracht. De soort is tegenwoordig uiterst zeldzaam en hoewel ze inmiddels wettelijk beschermd is, is het maar de vraag of daarmee het voortbestaan kan worden gewaarborgd.

Witkeelwallabie

Een bijzonder verhaal is dat van de witkeel- of Parma-wallabie, *Macropus parma*. Deze soort leefde oorspronkelijk in het tropisch woud en struikgewas dat zich vroeger uitstreekte over een groot gebied ten zuiden van Sydney. Het gehele gebied is tegenwoordig in gebruik als landbouwgrond. In de loop van de tijd werd de wallabie door deze ontwikkeling geleidelijk aan teruggedrongen en in 1965, toen men al

Witkeel- of Parma-wallabie,
Macropus parma (Dieren in nood).

jarenlang geen exemplaar meer gezien had, dacht men dat het voorgoed gedaan was met de witkeelwallabie. Dat bleek echter een misverstand toen men op het eilandje Kawau, dat bij Nieuw-Zeeland behoort, een kleine populatie witkeelwallabies aantrof. Jaren geleden had men hier vanuit Australië enkele dieren ingevoerd en die bleken zich uitstekend thuis te voelen en te vermenigvuldigen. Boeren op het eiland beschouwden de wallabies echter als schadelijke dieren en maakten jacht op hen. Tussen 1966 en 1974 wist men een kleine 400 van deze dieren te vangen en

over te brengen naar verschillende dierentuinen. Daar konden de dieren zich niet alleen handhaven maar ze bleken zich er ook nog goed voort te planten. In 1973 waren de witkeelwallabies verspreid over 28 dierentuinen. Op Kawau heeft men een reservaat opgericht waarin ook de witkeelwallabie nog voorkomt. Hoewel dit eiland niet tot het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de soort behoort, is het waarschijnlijk de enige manier om de witkeelwallabie voor uitsterven te behoeden.

Koala

Misschien niet de allermeest bedreigde diersoort uit Australië, maar wel een soort die zwaar te lijden heeft gehad onder de jacht, is de koala of buidelbeer, *Phascolarctus cinereus*. De koala, het grootste boombewonende buideldier, is uiterst gespecialiseerd in zijn voedselkeuze. Koala's voeden zich uitsluitend met de bladeren van bepaalde eucalyptus-bomen. Deze afhankelijkheid maakt de diersoort erg kwetsbaar. Echter niet dit specialisme, maar het bezit van een fijne, dichte pels is het dier noodlottig geworden.

Vroeger, voor de komst van de kolonisten, moeten er in Australië vele miljoenen van deze dieren geleefd hebben. Momenteel is dit aantal sterk teruggelopen. Voor het overgrote deel is deze achteruitgang het rechtstreekse gevolg van bejaging. In 1924 exporteerde Australië nog liefst twee miljoen koala-huiden en in 1927 werden er in Queensland nog 600.000 dieren gedood (Dorst, 1965). Sindsdien is het aantal koala's schikbarend afgenomen tot nog slechts enkele duizenden exemplaren.

Vogels

Onder de meeste vogelsoorten van Australië is minder schade aangericht dan onder de buideldieren. Toch is de komst van de westerse mens een aantal vogelsoorten noodlottig geworden. Een voorbeeld daarvan is de boskruiper, *Atrichornis clamosa*, een vogel die uiterlijk het meest op een winterkoning met een lange staart lijkt, maar zo'n 20 cm groot is en zich, meestal scharrelend over de grond in dicht struikgewas ophield. Van deze vroeger zeer talrijke soort vermoedde men in 1889 al dat ze was uitgestorven. In 1961 werden er echter op de hellingen van de Mount Gardner nog enkele exemplaren aangetroffen. Het gaat hier echter om een zeer kleine restpopulatie van slechts enkele paartjes, die bovendien bedreigd wordt door katten en ratten.

Katten en ratten zijn ook de grote boosdoeners bij het uitroeien van enkele Australische bodembewonende papegaaensoorten, zoals de grondparkiet, *Pezoporus wallicus* en de holenparkiet, *Geopsittacus occidentalis*. Beide soorten bouwen hun nesten op de grond en zijn daardoor uiterst kwetsbaar en een gemakkelijke prooi voor roofdieren. Voor beide soorten geldt dan ook dat ze ernstig in hun

Op de voorgrond:

Holenparkiet, *Geopsittacus occidentalis*.

Op de achtergrond:

Grondparkiet, *Pezoporus wallicus*
(naar Dorst, 1965).

voortbestaan bedreigd zijn. Datzelfde geldt voor de glansparkiet, *Neophema splendida*. De glansparkiet is maar een klein vogeltje, ongeveer 20 cm lang maar bijzonder fraai gekleurd. De rug is bedekt met groene veren, de vleugels zijn blauw met zwart, de kop is blauw, de buik oranjegeel en de borst felrood. De glansparkiet was ooit verspreid over een groot deel van Zuid-Australië. Op dit moment komt de soort echter alleen nog voor op het eiland Eyre en een enkele keer worden ze nog waargenomen in zuidwest Australië. Naast de vernietiging van grote delen van het woongebied van de glansparkiet is ook het vangen van de dieren ten behoeve van dierentuinen en verzamelingen een belangrijke oorzaak van het achteruitgang van deze vogelsoort.

Natuurlijk hebben we de lijst van bedreigde of uitgestorven diersoorten van Australië niet uitputtend kunnen behandelen. Eén dier wil ik echter nog even noemen, de emoe, *Dromaeus novaehollandiae*. Emoe's zijn grote loopvogels met stevige poten. Ze kunnen niet vliegen. Omdat ze algemeen beschouwd worden als schadelijk voor de landbouw, worden ze zwaar vervolgd. Tot 1932 werd bij de jacht op deze dieren zelfs gebruik gemaakt van machinegeweren. Tegen het eind van de 20ste eeuw stond er nog steeds een premie op de kop van deze vogels. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ze inmiddels op de rand van uitsterven staan. Voor de naaste verwant van de

Glansparkiet, *Neophema splendida*
(Dieren in nood).

emoe, de zwarte emoe, *Dromaeus ater*, is het echter al veel te laat. Deze soort is vermoedelijk al in de 19de eeuw volledig uitgeroeid. De zwarte emoe kwam alleen voor op King eiland en was daar bijzonder talrijk. De robbenjagers, die het eiland als uitvalsbasis gebruikten, vingen en slachtten de emoe om hun vlees. Zo onderging de zwarte emoe hetzelfde lot als de legendarische bewoner van Mauritius, de dodo. Slechts botten en een enkele tekening getuigen nog van het bestaan van deze bijzondere eilandbewoner.

DE BUIT VAN VOS(S)

In veel kranten lezen we dat een honderdjarige inwoner van Stadskanaal op zijn 85ste zijn jachtakte heeft opgehaald bij de regiopolitie Groningen. Je moet maar zo denken: het gaat hier om een uitstervend ras.

De Zeeuwse Provinciale Courant en de Stem berichtten dat Johanna Bottenheft-de Boer uit Zaamslagveer (Zeeuws Vlaanderen) op het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in Den Haag 684 handtekeningen heeft aangeboden. De mevrouw in kwestie maakte zich erg boos over de drijfjacht en is daarom in actie gekomen. Het artikel vermeldt dat Johanna geen handtekeningenlijst bij de slijter mocht neerleggen omdat hij in zijn klantenkring te veel jagers had. Dat verbaast ons niets....

Johanna stuurde ook ooit een brief naar onze vorstin om zich te beklagen over het jachtgedrag van zoon Willem-Alexander. Natuurlijk heeft ze daar nooit antwoord op gekregen. Prettig toch om steeds weer te merken dat mensen ten strijde willen trekken tegen dit soort misstanden.

In een advertentie in 'De Journalist' met de kop 'JOURNALISTEN SCHIET GEEN BOK' roept de KNJV journalisten op eens mee te gaan om reewild te inventariseren. In de advertentie wordt expliciet vermeld dat 'er niet wordt gejaagd'.

Het water moet de jagers wel aan de lippen staan want, hoewel het natuurlijk hun volste recht is om journalisten uit te nodigen, zal men zich bij de KNJV toch wel realiseren dat een

dergelijke groep mensen zich niet zo makkelijk om de tuin laat leiden.

Maar.... Wat lezen we vervolgens in 'De Nederlandse Jager' van half april jl:

'Jagers hebben het moeilijk in een samenleving die gekenmerkt wordt door een flinke mate van onbegrip voor mannen en vrouwen in het groen. Dat onbegrip leeft zeker ook onder journalisten, die zelden geneigd zijn een eenmaal ingenomen standpunt te verlaten. Zo niet Trix Broekmans en Wim Wennekes....'

Slordig van de KNJV om zo over collega-journalisten te praten, maar we denken dat daar een simpele verklaring voor is: Trix mag voor de KNJV een column onder de naam Floortje Fauna gaan schrijven over hoe mooi het er allemaal aan toe gaat in het 'jachtbedrijf'. En je bent als KNJV natuurlijk erg in je sas dat je een bekeerde journalist voor zoiets hebt kunnen strikken. Dan moet je echter wel even opletten dat je geen bok schiet naar de journalistiek in het algemeen, want we zijn vaak met journalisten het veld in geweest, die, nadat ze de jacht-excessen met eigen ogen hadden gezien, hun pro-jachthouding lieten varen. En wij hadden daar niet eens een advertentie in 'De Journalist' voor nodig.

Staatssecretaris Geke Faber heeft wat 'rommel' mogen opruimen bij een WBE in Zuid-Holland. Eindelijk een prominent persoon die de rommel van een ander wil opruimen en zich en passant voor het karretje van de KNJV laat spannen.

Je moet maar denken (en hopen): Faber moet zich nog goed laten voorlichten over de jacht en zal er gaandeweg wel achter komen dat men in die kringen alles in het werk

stelt om een beter imago te creëren. En daar mag ook een staatssecretaris kennis van nemen.

Twee keer per jaar vergaderen in Apeldoorn anti-jacht groeperingen. Deze vergaderingen zijn opgezet voor groepen en personen die soms al tijden actie voeren tegen plaatselijke of regionale jachtactiviteiten. Het is goed dat deze mensen elkaar regelmatig ontmoeten om alle jachtmisstanden aan de kaak te stellen en hun kennis en ervaring op dit gebied aan elkaar over te dragen. Wil je meer weten over deze bijeenkomsten, bel dan met Jan van de Berg uit Markelo, telefoon (0547) 36 13 22.

De anti-hengel club 'Snoek en Baars' is verbaasd dat de gemeente Kesteren een bestuurslid van hengelsportvereniging 't Alvertje' benoemd heeft in de orde van Oranje Nassau. Zij, en ook wij, vinden het jammer dat van overheidswege mensen worden beloofd die dit soort diervijandige activiteiten promoten. Maar, beste mensen van 'Snoek en Baars', zijn er bij onze koninklijke familie ook niet enkele personen die diervijandige activiteiten ontplooiën en toch ook regelmatig rondlopen met allerlei onderscheidingen op hun borst?

DE TERUGGEDRAAIDE SCHIJNHEILIGE NAAMSVERANDERING

Eind maart vorig jaar kwamen de jagers er mee naar buiten. Per 1 januari jl. zou de 'Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging' met een nieuwe nog mondvollere naam door het leven gaan: 'Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Natuur- en Wildbeheer'. Want, zo luidde des jagers simpele conclusie: Wanneer bijna de volledige Nederlandse bevolking 'jagen' als een obscure bezigheid beoordeelt, en je wilt dat pleziervertier toch blijven uitoefenen, dan is dat toch eenvoudig? Gewoonweg een nieuwe schuilnaam kiezen. Dat was de beslissing op het hoofdkwartier van het kiene jagersgildebestuur. Na een flink aantal vegen uit de pan van de overheid, die hun doen en laten aan strakkere banden legde en een steeds luidere roep van de stem des volks om hun bezigheden ongedaan te maken, begon het langzaam ook tot de jagerij door te dringen dat wat eeuwenlang z'n nut had bewezen, door ons inmiddels allang werd verworpen. Iedereen accepteerde dat de oermens jaagde voor de strijd om zijn bestaan. Maar als je thans nog steeds een beroep deed op situaties uit lang vervlogen tijd, dan geeft de weldenkende meerderheid van ons volk niet meer thuis. Nu de jagers daartoe in ons eigen land teveel gedwards-boomd worden, trekken ze inmiddels in grote getale naar landen waar ze het met de voorschriften en wetten niet zo nauw nemen. Alleen daaruit al kon je opmaken dat het hier om een schijnheilige naamsverandering ging. Toen ik op de hoofd-

zakelijk door jagers georganiseerde 'Game-Fair' in Apeldoorn vol afgrijzen constateerde hoeveel aanbieders van jachtreizen naar het buitenland daar vertegenwoordigd waren, schreef ik erover hoe de 'heren' en masse voor een weekje afreizen naar Afrika, Tsjechië en Oost-Duitsland en daar voor veel geld hun geweren leeg schieten op grof wild. Geen sprake van wetenschappelijk bestuderen in het veld of ecologische belangstelling. Gewoon toegeven aan ordinaire onbeheersbare lustgvoelens. Eén van de reisorganisatoren nodigde mij toen uit voor een -gratis- introductiereisje, opdat ik mij in het Oostblok ter plekke op de hoogte zou kunnen stellen hoe het jagen ginds allemaal plaatsvindt 'binnen' zo schreef hij 'de aldaar geldende wettelijke regels'. Ik zou dus moeten toekijken hoe gemakkelijk men daar dieren afslacht omdat de normen en wetten daar heel wat toegeeflijker zijn. Nee dus. Jagers begrijpen niet dat bij anderen de grens van verontwaardiging ligt waar morele en ethische waarden in het doen en laten van mensen een onaanvaardbare rol gaan spelen. Met name als voor pleziertjes van anderen het leven en welzijn van mens of dier ernstig wordt aangetast. Daarom hoef ik ook ter plaatse niet zo nodig kennis te nemen van de simpele wijze waarmee in Afrika vrouwen voor export geronseld kunnen worden. Een reisje naar Thailand zal ik zeker niet besteden aan het bestuderen van het

gemak waarmee buitenlanders zich kunnen vergrijpen aan kinderen. Evenmin wil ik toezien hoe rijke landgenoten er duizenden guldens voor over hebben om in Bulgaarse bossen beren om te brengen of middels tolerante wetgeving in Zimbabwe leeuwen en olifanten af te schieten. Maar dat neemt niet weg dat duizenden Nederlandse jagers zich daar jaarlijks aan bezondigen. Dus was dat voorstel voor die nieuwe naam van een hemeltergende schijnheiligheid. Hoe kom je er in dit land zomaar op om zulke naïeve beslissingen te nemen. Dat komt blijkbaar alleen op in mismaakte breinen van landgenoten die net zo 'zomaar' in staat zijn voor hun plezier medeschepselen van het leven te beroven. Maar tenslotte is het zelfs daar tot de stroef werkende grijze cellen doorgedrongen dat zo'n nieuwe naam, waarmee je dacht wat ontvankelijker bij anderen te kunnen aankloppen, te lichtzinnig voor woorden is. Omdat zelfs de jagers er tenslotte van doordrongen lijken te zijn dat voor hun bezigheden en de motieven van hun liefhebberij allang geen draagvlak in de Nederlandse samenleving meer te vinden is, deden ze de laatste tijd allerwege vergeefse pogingen om aansluiting bij andere maatschappelijke organisaties te vinden. Het doel daarvan was om vervolgens die organisaties mede als spreekbuis van hun belangen te laten fungeren. Maar veel berichten van jagerszijde zijn

doorzichtige voorwendsels die moeten afdekken waarom het hen werkelijk te doen is. Volgens recente publicaties van jagers zou schieten slechts een noodzakelijk kwaad zijn. Niemand gelooft nog in dergelijke onzin, zeker niet wanneer je direct daarna berichtgeving onder ogen krijgt waarin jagers dreigen te gaan stropen, als ze minder mogen schieten of, als ze niet meer mogen schieten, ze de brui geven aan al die andere voor hen zogenaamd zo interessante werkzaamheden voor natuurbeheer. En je gelooft er helemaal niets meer van als je steeds vaker leest hoe de 'heren' een paar weken naar het buitenland gaan om daar hun geweren leeg te schieten. De hoon die de jagers allerwege bereikte over hun voorgenomen naamsverandering in 'Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Natuur- en Wildbeheer' is tenslotte aanleiding geweest om er toch maar van af te zien. Gelukkig maar. Ze blijven dus gewoon wildjagers in plaats van wildbeheerders. Zo hoort het ook. En zo zal het ook blijven behoren dat je de schaamte in jezelf steeds weer zal voelen opkomen als je ondergaat dat medemens dieren uitsluitend doden voor het daaraan beleven van hun morbide niet te beteugelen genoegens. Het besef dat jagen een immoreel tijdverdrijf met de geur van misdadigheid is, zal erdoor aan kracht winnen.

Bob Hagen

KOEHANDEL

IN DE DIERENTUIN

We worden overspeeld met berichten dat het zo goed gaat met onze economie. Daar profiteren we allemaal van. Iedereen lijkt geld in overvloed te hebben en kan kopen wat hij of zij wil. De bedrijfswinsten rijzen de pan uit. Huizen van meer dan een half miljoen gaan als zoete broodjes over de toonbank en de overheid incasseert de ene meevaller na de andere. Het kan allemaal niet op. Is het dan verwonderlijk dat de Tweede Kamer en staatssecretaris Faber van Natuurbeheer het er snel over eens waren dat we voor de bescherming van bedreigde diersoorten veel over moeten hebben? Internationale verdragen en afspraken, zoals de Europese habitat- en vogelrichtlijnen, dienen gerespecteerd te worden, zo luidde het oordeel van de politiek, ook als dat geld kost. En zelfs als dat véél geld kost. Het lijkt te mooi om waar te zijn: Kilometers lange hekken langs de snelweg om zwijnen te beschermen, viaducten eroverheen om herten veilig over te laten steken, tunnels voor de padden, crèches voor de zeehonden, spiegels voor de reeën, fokprogramma's voor de ooievaars en de otters, Ubbergen voor dassen en als klap op de vuurpijl: tien miljoen gulden om een handjevol hamsters in Limburg te redden. Nederland één grote dierentuin. Ooit was dat anders. Decennialang vochten natuurbeschermingsorganisaties om kleine stukjes natuurgebied te behouden, om niet alle natte gebieden te ontwateren ten behoeve van overbodige landbouwgrond, om niet op iedere vierkante meter mest uit te strooien, om niet altijd vóór

de auto te kiezen, óm ook eens een weg afgesloten te krijgen tijdens de amfibieëntrek en om jagers te weerhouden van hun desastreuze bemoeienis met de natuur. Telkens kwam men bedrogen uit: Elk stukje grond moest worden ontwaterd, elke vierkante meter op de schop, al het oppervlaktewater moest worden vervuild, iedere auto moest rijden, geen enkele weg mocht worden afgesloten, elke pad moest plat en iedere jager moest jagen..... En nu, nu het bijna te laat is, komt de politiek tot inkeer. Nu de heikikker op de Asselse heide bij Apeldoorn vrijwel is uitgestorven kan er geld worden vrijgemaakt voor de omleiding van het

verkeer. Nu er nog maar dertig knoflookpadden over de dijk lopen kan de weg over die dijk tijdens de voorjaars trek wél worden afgesloten. Nu er nog maar vijf grote watersalamanders in de poel wonen kan de grondwaterspiegel wél omhoog. Nu de jagers onze natuurgebieden zo geruïneerd hebben dat herstel nauwelijks meer mogelijk is, kan de jacht daar plotseling wél verboden worden... Je vraagt je af of het allemaal niet al veel te laat is. Waar komt deze plotselinge ommekeer in de gedachten-gang van politici vandaan. Hebben onze politici en hun adviseurs bedacht dat het electoraal gezien beter is om

vóór de natuur te kiezen? Natuur die er toch nauwelijks meer is. Of worden we opnieuw met een kluitje in het riet gestuurd? Vol lof was de Tweede Kamer over de vrijwilligersorganisaties. Zij wezen politici op hun verantwoordelijkheden. Ze maakten hen duidelijk dat er geld nodig was om de laatste restjes natuur in Nederland te redden. Ze kwamen met voorstellen om niet meer op (zeldzame) dieren te schieten. Om de laatste exemplaren van een met uitsterven bedreigde diersoort te vangen en in een kooitje tot voortplanting te bewegen! Doekjes voor het bloeden. Compromissen. Geld maakt niet gelukkig. Natuur laat zich niet uitruilen. Veel van de compensatieregelingen die gemeenten en provinciale overheden treffen met natuur- en milieuorganisaties zijn gedoemd te mislukken: Deze hectare natuurgebied met bijzondere planten en dieren is nodig voor een nieuwbouwproject. Dat is nou eenmaal zo. Maar dan geef ik daar een hectare grond aan de natuur terug en dan zet je die zeldzame dieren van jullie daar maar weer uit. Politieke koehandel met de natuur. Planten en dieren stellen specifieke eisen aan hun milieu. Dat geldt in bijzondere mate voor zeldzame soorten. Die kun je niet zomaar verplaatsen. Zoals de jagers hun geweten zuiveren met hun 'landelijke schoonmaakdag', zo sussen politici het hunne met geld voor ondoordachte en te late reddingsacties. Maar het geeft kennelijk wel een goed gevoel.

Cerard Ellenbroek

BOOMMARTERS

Vandaag zag ik er één lopen, een boommarter. Hij kwam uit de dekking, stak het zandpad over en liep een open gekapt, grove dennenbos in. Snel pakte ik de camera uit de tas maar de ondergroei was te hoog om een goede opname te maken. Af en toe was de marter zichtbaar tussen de takken en de bosbessenstruiken. Vorig jaar heb ik op bijna dezelfde plek ook een exemplaar gezien. Dit dier had mij echter wel door en vluchtte tussen de struiken weg. Tweemaal ging het beestje om een beter zicht te hebben tegen een boom staan om te zien waar het onraad vandaan kwam. Alleen de struiken zag je bewegen.

Eigenlijk was ik op weg naar een grote beuk met daarin een gat van een zwarte specht. Het was me echter niet om de zwarte specht te doen maar om het boommarterkroost. Jonge boommarters worden doorgaans in beuken geboren omdat de boommarter graag gebruik maakt van de nestholten van de zwarte specht, die deze bij voorkeur uithakt in een beuk. Bij 'mijn' boom zijn uitwerpselen van de marter te vinden en op de boom zijn duidelijk krabsporen zichtbaar. Van de jongen is nog niets te zien.

Vorig jaar was ik wel in de gelegenheid boommarterjongen te fotograferen. In de betreffende beuk zaten twee

uitgehakte gaten. De jongen, die in de onderste holte zaten, hingen geregeld met hun kop uit de opening. Ze keken wat rond of sliepen half hangend uit het ovale gat. In de uren dat je erbij zat te kijken gebeurde er van alles. Zo kwam de moeder bij de jongen uit de holte, klom een paar meter naar boven en verdween in de andere holte. Voor het eerst zag ik een boommarter langs een beuk klimmen. Je zou verwachten dat zo'n dier, net als een eekhoorn, als een speer langs de stam zou schieten, maar dat was bepaald niet het geval. Het had meer iets van voorzichtig schuifelen. Nu de moeder weg was, waren de jongen alleen en

lieten ze zich geregeld zien. Moeder had een muis meegenomen maar deze werd door de jongen naar buiten geduwd en viel naar beneden. Ook in een kuiken, waarschijnlijk van een grote bonte specht vanwege de rode donsveren, hadden de jongen geen trek. Na twee uur werd moeder boommarter wakker. Geregeld stak ze haar kop naar buiten. Terwijl ze naar buiten keek kwam er een sperwer langs het gat vliegen. Ze schrok er niet van maar keek de vogel na. Een kwartiertje later kwam ma boommarter het hol uit en schoof voorzichtig langs de boom naar boven. Ze moest naar het toilet. Boven in de boom was een latrine waar al de nodige keutels lagen. Na een kleine en een grote boodschap klom ze, met de kop omlaag, naar beneden, verdween weer in het gat en liet zich de eerste uren niet meer zien. De volgende dagen vertoonden de jongen zich alleen in de opening maar kwamen niet meer buiten het hol. Waarschijnlijk was de stam van de beuk te glad en durfden ze niet. Toen ik een week later tegen de schemering nog eens terug kwam, kwam er uit het onderste hol een volwassen boommarter met een jong in haar bek. Waarschijnlijk werden de jongen verhuisd naar een boom met een ruwere bast, zoals bijvoorbeeld een eik.

Ceurt Besselink

Links het vrouwtje en rechts het jong